

ЩОДО МОЖЛИВОСТІ ВІДКЛИКАННЯ ПРОКУРОРОМ ОБВИНУВАЛЬНОГО АКТА ІЗ СУДОВОГО ПРОВАДЖЕННЯ

У практичній діяльності прокурорів досить часто виникають ситуації необхідності корегування направлено до суду обвинувального акта. Вони можуть бути зумовлені помилками, допущеними прокурорами на етапі затвердження обвинувального акта й направлення його до суду, переоцінкою результатів досудового розслідування та іншими обставинами. Разом з тим, можливість відкликання прокурором направлено до суду обвинувального акта законодавчо не передбачена, хоча такі випадки мають місце на практиці. Це зумовлює актуальність дослідження обраної теми.

Пункт 14 ч. 2 ст. 36 та п. 3 ч. 2 ст. 283 КПК України передбачають повноваження прокурора звернутися до суду з обвинувальним актом, клопотанням про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру. Відповідні процесуальні дії прокурора являють собою одну з форм закінчення досудового розслідування, яка застосовується «за залишковим принципом», тобто тільки після встановлення прокурором відсутності підстав для застосування інших форм закінчення досудового розслідування[1, с. 95]. Однак при цьому КПК України не передбачає можливості відкликання прокурором цих документів.

Поряд з цим, варто звернути увагу на те, що КПК України передбачає можливість відкликання або зміни інших процесуальних документів прокурора, направлених до суду. Приміром, згідно із ст. 403 КПК України, до початку апеляційного розгляду особа, яка подала апеляційну скаргу (в т. ч. прокурор), має право змінити та/або доповнити її, а також відмовитися від неї до закінчення апеляційного розгляду. Крім прокурора, який подав апеляційну скаргу, правом на її зміну, доповнення або відмову від неї наділяється Генеральний прокурор, керівник регіональної прокуратури, їх перші заступники та заступники (ч. 4 ст. 36 КПК України). Аналогічні правила встановлені щодо касаційної скарги прокурора. Однак такої можливості для основного процесуального акта прокурора, яким є обвинувальний акт, законом не передбачено.

У зв'язку із цим необхідно відзначити, що у науковій юридичній літературі обвинувальний акт прокурора іноді розглядається як кримінальний позов[2, с. 98]. Позовна природа судового кримінального провадження зумовлює можливість застосування до нього положень, аналогічних регулюванню інституту позову в інших видах судочинства. В цьому контексті варто звернути увагу, що всі види судочинства (цивільне, господарське, адміністративне) передбачають право позивача на відкликання позовної заяви, уточнення позовних вимог та відмову від позову. Таким чином, лише кримінальне процесуальне законодавство не встановлює можливості прокурора відкорегувати поданий ним до суду процесуальний акт, який виступає приводом і містить підставу для початку судового провадження.

Разом з тим, законодавство встановлює механізм судового контролю за обвинувальним актом прокурора. Згідно із п. 3 ч. 3 ст. 314 КПК України, у підготовчому судовому засіданні суд має право, серед іншого, повернути обвинувальний акт, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру прокурору, якщо вони не відповідають вимогам цього Кодексу. На думку В. В. Луцика, таке повернення покликане усунути конкретні недоліки, виявлені судом при вивченні справи, для виправлення яких не потрібно проводити додаткових слідчих дій [3, с. 71]. У зв'язку із цим виникає питання, чому за-

конодавець, покладаючи на суд обов'язок перевірки обвинувального акта прокурора, в той же час не надає прокуророві можливості відкликати обвинувальний акт, щоб самостійно усунути його недоліки.

Водночас в судовій практиці трапляються випадки прийняття судом рішення про повернення обвинувального акта прокурору за ініціативою останнього. Наприклад, у справі № 613/36/15-к суд у підготовчому провадженні повернув обвинувальний акт прокуророві на підставі листа керівника відповідної прокуратури, в якому ставилося питання про повернення обвинувального акту в зв'язку з помилковим його направленням [4]. В іншому випадку, у справі № 507/1213/16-к, суд під час проведення підготовчого судового засідання задовольнив клопотання прокурора про повернення обвинувального акту прокурору, так як він помилково вручив обвинуваченому та його захиснику обвинувальний акт не в тій редакції, що направлений до суду [5]. Отже, на практиці прокурори ставлять питання про повернення їм обвинувального акта, і судді задовольняють ці вимоги. Проте, форма ініціювання прокурором повернення обвинувального акта законом не визначена (у наведених вище випадках це були як лист, так і клопотання прокурора), як і не закріплено обов'язку суду задовольнити цю вимогу. З одного боку, у разі ініціювання повернення обвинувального акта прокурор самостійно вказує на невідповідність його вимогам КПК України, що створює підставу для прийняття судом рішення, передбаченого п. 3 ч. 3 ст. 314 КПК України. З іншого боку, суд цілком може відмовити прокурору у задоволенні клопотання про повернення йому обвинувального акта, оскільки законом це не передбачено.

Важливо наголосити, що проблема відкликання прокурором обвинувального акта виникає на стадії підготовчого провадження, тобто з моменту направлення обвинувального акта до суду і до початку судового розгляду. У стадії судового розгляду закон передбачає можливість змінити обвинувачення, висунути додаткове обвинувачення, відмовитися від підтримання державного обвинувачення, розпочати провадження щодо юридичної особи (ч. 2 ст. 378 КПК України). Ці процесуальні рішення фактично є засобами корегування правової позиції прокурора в суді першої інстанції, необхідність якого найчастіше зумовлюється недоліками направлено до суду обвинувального акта (як формальними, так і змістовними). Проте вказані рішення прокурора не можуть бути прийняті у підготовчому провадженні. На це вказує як словосполучення «під час судового розгляду» у ч. 2 ст. 337 КПК України, яка має загальний відносно цих ситуацій характер, так і формулювання підстав і процесуального порядку реалізації кожного з цих рішень, передбачених ст. ст. 338-341 КПК України, оскільки щодо кожного з них існує вказівка на судовий розгляд або його результати. Тому закон повинен передбачити альтернативу цих рішень у підготовчому провадженні.

З огляду на це, можна дійти висновку, що до початку судового розгляду прокурор формально позбавлений можливості скорегувати свою процесуальну позицію, втілену в обвинувальному акті, або виправити недоліки останнього. Тому закон повинен закріпити повноваження прокурора відкликати направлений ним до суду обвинувальний акт до початку судового розгляду. Під відкликанням обвинувального акта слід розуміти необхідність повернення судом обвинувального акта прокуророві на вимогу останнього з будь-яких підстав: для внесення змін до обвинувального акта, доповнення його, виправлення помилок, приєднання передбачених законом додатків тощо. Це рішення прокурора повинно бути обов'язковим для суду.

Відкликання прокурором обвинувального акта не лише не виключає можливості його повторного направлення до суду, а й у більшості випадків передбачає її. З огляду на це, варто передбачити, що змінений, доповнений або іншим чином скорегований прокурором обвинувальний акт зумовлює необхідність виконання прокурором обов'язків, передбачених статтями 290-293 КПК України, з метою захисту прав і законних інтересів учасників кримінального провадження. Це забезпечить обізнаність останніх зі змінами, внесеними прокурором до обвинувального акта, а також надасть їм можливість належним чином підготуватися до участі у судовому провадженні.

Поряд з прокурором-процесуальним керівником правом відкликати обвинувальний акт повинен бути наділений прокурор вищого рівня. Це зумовлено ієрархічною побудовою системи прокуратури та підпорядкуванням прокурорів нижчого рівня прокурорам вищого рівня. Проте наділення прокурора вищого рівня такими повноваженнями вимагає встановлення гарантій забезпечення самостійності прокурора-процесуального керівника, який затверджує обвинувальний акт. Вони можуть полягати в тому, що відкликаний обвинувальний акт повинен бути затверджений тим прокурором, який відкликав його із судового провадження. В такому разі цей прокурор набуває повноважень публічного обвинувача у відповідному кримінальному провадженні. Таким чином, він безпосередньо відповідатиме за процесуальні наслідки відкликання обвинувального акта, його зміни чи доповнення.

Важливо наголосити, що поряд із відкликанням обвинувального акта прокурор має наділятися аналогічним повноваженням щодо інших документів, направлених ним до суду: клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності, а також клопотань про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру. Це зумовлено єдиною сутністю всіх вказаних документів як резолютивних відносно стадії досудового розслідування.

Література

1. Лапкін А.В. Диференціація форм закінчення досудового розслідування і роль прокурора в їх застосуванні. Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка. 2016. Вип. 3. С. 87-97.
2. Юрчишин В. М. Місце і роль прокурора у досудовому розслідуванні та їх відображення в теорії, законодавстві і практиці : монографія. Чернівці : Вид. дім «РОДОВІД», 2012. 304 с.
3. Луцик В. В. Інститут повернення кримінальної справи прокурору: сучасний стан і перспективи розвитку. Вісник Національної академії прокуратури України. 2012. № 2. С. 70-76.
4. Ухвала Богодухівського районного суду Харківської області у справі № 613/36/15-к від 27.01.2015. URL:<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/42469099> (дата звернення: 06.03.2019).
5. Ухвала Любашівського районного суду Одеської області у справі № 507/1213/16-к від 21.09.2016. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/61447079> (дата звернення: 06.03.2019).

Міністерство внутрішніх справ України
Одеський державний університет внутрішніх справ

**Роль та місце правоохоронних органів
у розбудові демократичної правової держави**

Матеріали

XI Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції

25 березня 2019 року

Одеса
ОДУВС
2019

Статті друкуються в авторському варіанті.
Оргкомітет дозволив собі лише скорочення
статей, які суттєво перевищували пропоновані обсяги

Р68 **Роль** та місце правоохоронних органів у розбудові демократичної правової держави: матеріали XI міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., м. Одеса, 25 березня 2019 р. — Одеса: ОДУВС, 2018. — 205 с.

УДК 351.74

Лапкін А. В. ЩОДО МОЖЛИВОСТІ ВІДКЛИКАННЯ ПРОКУРОРОМ ОБВИНУВАЛЬНОГО АКТА ІЗ СУДОВОГО ПРОВАДЖЕННЯ.....	147
Мудрецька Г. В. ПРАВОВА ПРИРОДА СПЕЦІАЛЬНОЇ КОНФІСКАЦІЇ ЯК СПОСІБ ВИРІШЕННЯ ДОЛІ РЕЧОВИХ ДОКАЗІВ.....	149
Петельчук З. А. ЗНАЧЕННЯ НЕВЕРБАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ ПІД ЧАС ПРОВАДЖЕННЯ ОКРЕМИХ СЛІДЧИХ ДІЙ.....	150
Петрушко М. І. ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ХРОНОЛОГІЧНИХ МЕЖ ДЛЯ ЗМІНИ ПРОКУРОРОМ ПРАВОВОЇ ПОЗИЦІЇ В СУДІ.....	152
Теслюк І. О. ФУНКЦІОНАЛЬНЕ ПРИЗНАЧЕННЯ КРИМІНАЛІСТИЧНОГО МОНІТОРИНГУ У СЛІДЧІЙ (РОЗШУКОВІЙ) ДІЯЛЬНОСТІ.....	154
Учковська В. В. ЗАСТОСУВАННЯ СУЧАСНИХ МЕТОДІВ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ ОПЕРАТИВНИМИ ПІДРОЗДІЛАМИ НПУ.....	155
Федоряєва К. О. ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОФІЛАКТИКА ЗЛОЧИННОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ.....	156
Хаматов Д. О. ОКРЕМІ ПИТАННЯ ОПЕРАТИВНОГО СУПРОВОДЖЕННЯ СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ МАТЕРІАЛІВ КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕНЬ.....	158
Цільмак О. М. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ УЗАГАЛЬНЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ.....	159
Шаран А. А. ВСТАНОВЛЕННЯ ОБ'ЄКТИВНОЇ ІСТИНИ В ПРОЦЕСІ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ.....	160

СЕКЦІЯ 6.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА, КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОГО ПРАВА ТА КРИМІНОЛОГІЇ.

Байрак В. В. ДИСКУСІЙНІ ПИТАННЯ З РЕАЛІЗАЦІЇ ОРГАНІЗАЦІЙНО-РОЗПОРЯДЧИХ ФУНКЦІЙ КАПІТАНА СУДНА ЩОДО ЗДІЙСНЕННЯ ЗАТРИМАННЯ (ІЗОЛЯЦІЇ) ОСОБИ.....	163
Вайда Т. С. СЕКСТІН СЕРЕД ПІДЛІТКІВ ТА МОЛОДІ ЯК АКТУАЛЬНА СОЦІАЛЬНО-КРИМІНОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМА.....	165
Воронцов А. В. АНАЛІЗ ГЕНЕЗИ ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО ОКРЕМИХ ЗЛОЧИНІВ, ЯКІ ВЧИНЯЮТЬСЯ СЛУЖБОВИМИ ОСОБАМИ У СФЕРІ ПРАВОСУДДЯ.....	169
Грішина К. Д. КРИМІНОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ЖІНОЧОЇ ЗЛОЧИННОСТІ.....	171
Заворотнюк І. І. ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ЗАКОНОДАВЧОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТА ПОПЕРЕДЖЕННЯ «СЕПАРАТИЗМУ» НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ.....	173
Камінська Я. А. ПРОБЛЕМИ ЗАПОБІГАННЯ КОНТРАБАНДИ В УКРАЇНІ.....	175
Коломиєць В. О. ОСОБЛИВОСТІ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОСОБНИЦТВО У ВЧИНЕНІ ЗЛОЧИНУ ЗА КРИМІНАЛЬНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ ДЕЯКИХ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН.....	177
Кравцова А. О. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ НЕЗАКОННОГО ЗБУТУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ І ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН.....	178
Максимів Д. В. ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ТА СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ «СУБ'ЄКТ ЗЛОЧИНУ» ТА «ОСОБА ЗЛОЧИНЦЯ».....	180
Манукян В. М. ТИПОЛОГІЯ ОСОБИ, ЗДАТНОЇ ВЧИНЯТИ СЕРІЙНІ ВБИВСТВА.....	182